پوهندوی آصف بهاند

۲۰۱۷/۰۹/۰۸

د سواد زدکړې نړیواله ورځ

او زموږ د نوي نسل برخلیک

د سواد زدکړې مسأله په هره ټولنه کې
د پرمختګ یو بنسټیز شرط ګڼل کیږي.

ویل کیږي چې د ۲۰۱۷ کال د سپټمبر اتمه د سواد زدکړې نړیوالې ورځې سره برابره ده. ډېرې هیوادونه د سواد زدکړه داسې په خپلو تعلیمي پروګرامونو کې ځای کړې چې د بیسوادی ستونزه هلته هیڅ مطرح نه ده، لکه د ډنمارک په هیواد کې. دا مې اولسم (۱۷) کال دی چې زه په ډنمارک هیواد کې ژوند کوم ، زه تر اوسه له یو تن بیسواد شخص سره نه یم مخ شوی.

نوره نړی د خپلو ورځنیو، میاشتنیو او کلنیو پروګرامونو پر اساس خپل کار کوي او د پرمختګ په پوړیو کې پاس قدم ږدي، خو زموږ ټولنه افغانستان او افغانان په کومه پوړی او څه حال کې دي؟ سواد چې نه وي، وړاندې تګ نه وي، نیکمرغي نه وي.

که یوازې د سواد مساله وڅیړل شی، تر ډیری هیوادونو زموږ د ټولنې او زموږ د هیواد افغانستان ستونزې به ډېرې وي. د کورنیو او بهرنیو څیړونکو او څانګړو کارپوهانو په راپورونو او څیړنو کې بنودل شوي چې زموږ د ټولنې او زموږ د هیواد ډیری ستونزې د سواد د نشتوالي له ستونزې سرچینه اخیستې ده او همدا بیسوادي زموږ د ډېرو بد مرغیو مور ګڼل کیږي.

ما خپله د سواد د نشتوالي او یا بیسوادی د ستونزې او د سواد دعامیدو له پاره ګڼې مقالې لیکلې دي. یوه مقاله مې د ۲۰۱۶ کال د نومبر په ۲۳ مه نیټه خپره کړه چې سرلیک یې و: «د سواد زدکړه، تعلیمي نصاب، امکانات او زموږ دریځ» په دې مقاله کې ما د سر خط په ډول لیکلي وو:

«د سواد زدکړې مسأله په هره ټولنه کې د پرمختګ یو بنسټیز شرط ګڼل کیږي.»

د یادې مقالې په یوه برخه کې ما داسې لیکي وو:

«... د نوي نسل د روزلو په موخه زما د فعالیتونو او لیکنو یوه برخه د سواد د نهضت د پیاوړي کیدو او مطالعه په یوه منلي دود باندې بدلول دي. د همدې هیلې د تر سره کیدو په موخه کله، کله د محسوسي اړتیا له مخې یا د ځینو مناسبتونو په پار داسې څه لیکم چې ټول دې د سواد او مطالعې حیاتي موضوع ته پام واړوي. همدا څو ورځې مخکې مې د سواد د نړیوالې ورځې په مناسبت د «شپیته سلنه بیسوادي، یو سلنه بودجه» تر سر لیک لاندې مقاله ولیکله د هغې مقالې په یوه برخه کې راغلي دي:

«په ژوند کې د بریالیتوب یو راز، بینا او رڼې سترګې دي. کله چې سواد نه وي، سترګې ړندې وي په هره ټولنه کې سواد او د سواد له لارې تر لاسه شوې پوهه، د هغه ځراغ حیثیت لري چې هر انسان کوالی شي د ژوند تیاره لار پرې روښانه کړي او پرته له ستونزو په رڼو سترګو د ژوند پر لاره په استوار ډول قدم کیږدي.

د سپټمبر اتمه د سواد زدکړې نړیواله ورځ ده. په دې ورځو کې چې بیا د سواد د نړیوالې ورځې لمانځل او یادول را رسیدلي دي، زموږ په هیواد کې په لوړ غږ تبلیغ ورته کیږي، مسؤلې اداري د نوی بودجي د تر لاسه کولو په خاطر

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په څیر و لولئ

سواد زدکړه مهمه ګڼي او په ژوند کې يې د پرمختګ تر ټولو مهم رکن ګڼي، خو په ځنګ کې يې د میډیا په ځینو برخو کې داسې ارقام وړاندې کیږي چې د افغانستان د وګړو شپیته یا دري شپیته سلنه وګړي بیسواده دي او ځینې نورې رسنۍ بیا وايي چې د دې شپیته سلنه بیسواده وګړو د سواد زدکړې له پاره د معارف وزارت د بودجې یوازې یوه سلنه په نظر کې نیول شوې ده .که یې د فورمول په ډول په نظر کې ونیسو، بیسوادي د ټولو ستونزو مور ده. کله چې سواد نه وي، مطالعه، پوهه او علم نه وي او کله چې پوهه نه وي د هغې ټولنې وګړي به تل له داسې ستونزو سره مخ وي، لکه اوس چې زموږ ټولنه او خلک عملاً ور سره لاس ګریوان دي.»

اوس بیا د ښونې او روزنې وزارت د سواد د زدکړې مسأله را مخته کړیده، د جوړو شوو کورسونو شمیر، په کورس کې د شاملینو ارقام، د فارغانو شمیر او... وړاندې کوي . په دې باب د بي بي سي په یوه رپوټ کې داسې راغلي دي:

«د افغانستان د پوهنې وزارت ویلي؛ په هېواد کې د بېسوادۍ له منځه وړلو او د سواد زده کړې اجباري کولو طرحه يې جوړه کړې ده. د افغانستان د پوهنې سلب صلاحیت شوي وزیر اسدالله حنیف بلخي د یکشنبې په ورځ (عقرب/ لړم ۳۰مه) په یوه ناسته کې وویل؛ د دغه هېواد ۶۰ سلنه خلک بېسواده دي او د دوی له ډلې ۸۰ سلنه ښځې دي. ښاغلي بلخي زیاته کړه؛ تر ۱۵ کلونو د ډېر عمرلرونکو ۱۱ میلیونه بېسواده کسانو له ډلې ۵۰۰ زره کسان په ټول افغانستان کې د سواد زده کړې په ۱۵ زره مرکزونو کې په زده کړو بوخت دي. د هغه په وینا، هرکال له ۳۰۰ تر ۳۵۰ زره کسان بریالي کیږي چې په دغو مرکزونو کې د سواد زده کړې پروګرام بشپړ کړي او د لیکلو او لوستلو جوګه شي...»

ما په خپله تیره یاده مقاله (شپیته سلنه بیسوادي، یو سلنه بودجه) کې ویلي و چې مسؤلین د څه له پاره او په کومو ځانګړو وختونو کې ارقام وړاندې کوي او ولې ډیری دغه کسان چې د افغانستان په حکومت او دولت کې لوی یا واړه منصبونه لري، دوی په خپله، یا هغه سیاسي نظامي سازمانونه یا تنظیمونه چې دوی ور پورې اړه لري او یا يې دوی په سهمیه کې پر ټاکلو څوکیو ډډې لګولي دي؛ دوی هغه ډلې او هغه کسان وو چې په کلونو، کلونو يې د سواد زدکړې ستې ړنګې کړې، ښونکي يې حلال کړي او د کورس شاملین يې په بمونو الوزولي دي، هغه وخت دوی دا کار د جهاد په نامه د ثواب د ګټلو په موخه تر سره کاوه؛ خو اوس د دیموکراسۍ شمال ته همدغه کسان شرقنده څنې اړوي او غواړي هغه څوک باسواده کړي چې د همدوی د ثواب ګټلو په اړودوړ کې د سواد زدکړې له نعمت نه محروم شوي دي او لکه د چا خبر ړانده دي او څه لوستلای نه شي.

د سواد د نه درلودونکو د ارقامو په باب یو د افغانستان د اړوندو مقاماتو شمیرې دي او بل د نړیوالې ټولنې د ځینو اړوندو مقاماتو ارقام. که دا دواړه سره پرتله شي، ډیر توپیر په کې لیدل کیږي. دولتي مقامات یوازې د ښارونو د شمیرنو له مخې ارقام وړاندې کوي چې د هغو له مخې د بیسوادو شمیر شپیته سلنه ښوول کیږي، خو نړیوالې منابع په اټکلي ډول وایی چې په کلو او بانډو کې د بیسوادو سلنه څو ځلې تر ښاري ارقامو لوړه ده.

په یوه ډیر نوي راپور کې راغلي دي چې:

«... د یونسکو ریيسې او استازې پیتریشیا مک فیلیپس وویل، د زده کړو په برخه کې له بې وقفې هڅو سره سره، لا هم تر ۱۵ کلونو کشر، ۱۱ ملیون تنه لیک لوست نه شي کولی او په ابتدایي حساب نه پوهیږي. دې همداراز وویل، په افغانستان کې د سواد د ملي پلان پر اساس په سلو کې ۳۴ نارینه او په سلو کې ۱۸ ښځو په ټیټه سویه سواد زده کړی دی. په کلیوالي سیمو کې په سلو کې ۹۰ ښځې او په سلو کې ۶۳ نارینه لیک لوست نه شي کولی.

په دې غونډه کې د افغانستان د پوهنې وزیر اسد الله حنیف وویل چې په سلو کې ۴۰ افغانان بې سواده دي ».
دغه راز د ملګرو ملتونو د یونسکو ادارې په یوه راپور کې چې په همدې نږدې ورځو کې خپور شوی، داسې راغلي دي: یونېسکو: لاهم ۱۱ میلیونه افغانان له بې سوادیه کړیږي، د یونېسکو د شمېرو له مخې یوازې ۳۴ په سلو کې نارینه او ۱۸ په سلو کې ښځینه له کافي سواده برخمن دي. د یونېسکو یا د ملګرو ملتونو علمي او فرهنګي سازمان وایي ۱۱ میلیونه افغانان اوس هم له بې سوادۍ څخه کړیږي.»

له دې راپورونو او په ټولنه کې د عیني لیدنو او ستونزو د شتون له مخې لیدل کیږي چې د بیسوادۍ کچه څومره ده او پایلو يې څومره ستونزې رامنځ ته کړې دي؛ خو افغان مقامات د ستونزې د حل له پاره کوم خانګړی پروګرام او نوې پالیسي نه لري، همغه د څو کلونو زاړه پروګرامونه او شعارونه وړاندې کوي او د نویو ستونزو د حل له پاره د نویو امکاناتو نه د استفادې کومه نوې پالیسي، پروګرام او حل لاره نه لري.»

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځير و لولئ

ځنګه چي يادونه وشوه دا پاسنی کرښې ما (آصف بهاند) يو کال مخکې ليکلي او خپرې کړې وې. په افغانستان کې د ټوپکي واکمنی په راتګ سره د ټولنې په ټولو برخو کې او د ټولنيز ژوند په هر باب کې دومره انارشي او خپلسري رامنځ ته شوې چي اټکل يې لا نه شي کيدای. د ټولنې ټول وګړي، په تيره نوی نسل له هره اړخه ډير زيانمن شوی دی.

د همدې خپلسريو د پاليسی له مخې دا يو تير کال زموږ په هيواد کې د دولتي مسؤلو ادارو او اشخاصو له لوري د بې سوادی د مرض د ورکولو او د سواد دعامولو له پاره لا يو ګام هم نه دی اخيستل شوی. ډيری مسولين له دولتي امکاناتو نه په استفادې سره خپل مقابل لوري يا رقيبانو سره لاس ګريوان دي او د ټولنې او هيواد اساسي ستونزو ته يې لا پام هم نه دی.

ډير ځلي داسي کيږي چي مسؤلين يوازې د همدې ورځې (د سپتمبر اتمه د سواد زدکړې نړيوالي ورځ) په مناسبت خپل غږ جګوي، بيا د دې غږ جګولو پوښتنه هم څوک نه کوي. اوس يې خپل غږ داسي جګ کړی دی:

«په افغانستان کې د بې سوادی له منځه وړلو لپاره د ملي بسيج طرح د تصويب لپاره د وزيرانو شورا ته استول شوې او له مخې يې لومړی ځل د ليک لوست زده کړې پروګرام کې خصوصي سيکټور ته ونډه ورکول کيږي.
په طرح کې ټينګار شوی دی، چې د دغه پروګرام د مناسب اغېز او پراخېدو لپاره بايد د دولتي او نړيوالو ادارو تر منځ همغږي ډېره شي. په طرح کې وړانديز شوی، چې زده کړو ته د خلکو د هڅولو لپاره بايد په قوانينو او تګلارو کې بدلونونه راوستل شي.
د افغانستان د پوهنې وزارت د سواد زده کړې مرستيال سردار محمد رحيمي وايي، د بې سوادی له منځه وړلو لپاره د ملي همکاری طرحې پلي کېدو سره به په هېواد کې د سواد کچه دوه برابره ډېره شي او ۸۰ سلنې ته به ورسېږي.
"د ملي بسيج طرح راتلونکو دوو کلونو کې لازم پړاوونه وهي او قانوني چوکاټ ورته جوړيږي. که دغه طرح په سمه توګه عملي شي، نو هيله من يو چې راتلونکو ۱۵ کلونو پورې به د سواد کچه ۸۰ سلنې ته ورسيږي"»

او د نه تطبيق له پاره يې ښې بهاني د ميزونو په روکونو کې شته:«د امنيت نشتوالی؟» په کومو سيمو کې چي امنيت شته، هلته مو د فعاليت کچه وښاياست!

د جګړو او زواکو ټوپکيانو د ظلمونو په اثر، د بيځايه شوو کوچنيانو ښوونځي يا سوزول شوي يا تړل شوي دي او په نوو ميشتځايونو کې د سواد زدکړې او ښوونځيو ته د تګ امکانات يا ډير لږ دي او يا هم بيخي نه شته. دغو ستونزو ته هيڅ څوک پام نه کوي او دا په خپله د بيسوادی او د نوي نسل د بربادی د سونامي د څپو په لړ کې يوه بله ورانونکې څپه ده.

له دولتي مسؤلو ادارو نه، مستقل زړه سواندي اشخاص سل چنده ښه دي چي په خپلو شخصي امکاناتو سره يې عملي ګامونه اوچت کړي دي، د بيسوادی د ټغر په ټولولو، د سواد په عامولو او د نوي نسل په روزلو کې يې د پام وړ کارنده رول لوبولی دی چي يوه لويه بيلګه يې **قلملار ټولنه** او د هغې ټولنې مسؤلين **ويسا ورونه** دي چي د کارونو راپور يې هره ورځ په ميډيا کې خپريږي:

ـ دوی د افغانستان په څلور ديرش ولايتونو کې د تعليم د عاميدو، د نوي نسل د روزلو او باسواده کيدلو په نيت وګرځيدل،
ـ د مطالعي د عاميدو په موخه يې کتابونه په خير وغوښتل، په سخاوت سره يې وويشل او کتابتونونه يې پرانستل،
ـ ډير تړلي ښونځي يې بيرته پرانستل،
ـ د خلکو په ذهن کې يې د سواد د زدکړې او د علم ډيوه بله کړه،
ـ او په دې ډول يې خلکو ته د نوي ژوند زيري کور په کور و ويشل.

دا کار اوسني دولتي مسؤلين او اداري لا د خپلو څو کلنو پلانونو په چوکاټ کې هم نه شي تر سره کولای.

زموږ د ټولنې د بيسوادانو دې خدای مل شي
دولتي مسؤلين دې د لا قوي کيدو او
پر واک پاتي کيدو په موخه، يو
د بل ګريوانونوسره ځيري.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له رااليرلو مخکې په ځير و لولئ